

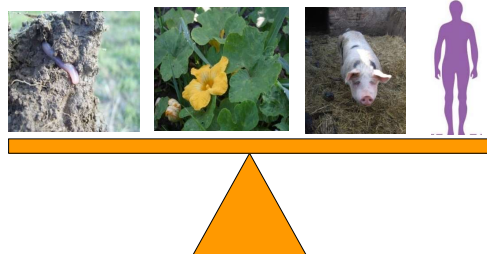

Ekološko kmetijstvo

Prof. dr. Martina Bavec in doc. dr. Martina Robač
Univerza v Mariboru
Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede
**Katedra za ekološko kmetijstvo, poljščine, vrtnine in
okrasne rastline**

1

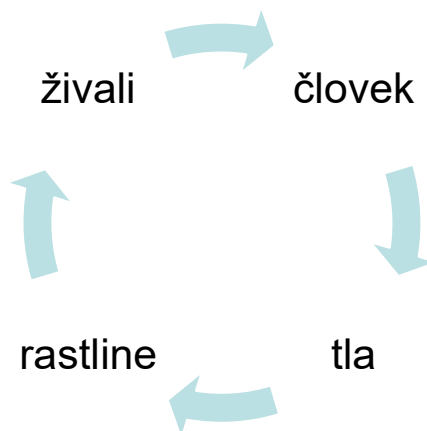
Kaj je ekološko kmetijstvo?

Je sistem **trajnostnega kmetijstva**, ki v pridelavi hrane temelji na **sklenjenem krogotoku hranil in energije** ter ravnovesju v sistemu **tla – rastline – živali – človek**.

2

Ekološko kmetijstvo je primer krožnega gospodarstva

V svojem temelju je ekološko kmetijstvo namenjeno preskrbi s hrano najvišje kakovosti pridelovalcem in njihovim potrošnikom v njihovi okolici, kar najbolje ponazori rek
»Lokalna hrana za lokalne prebivalce«

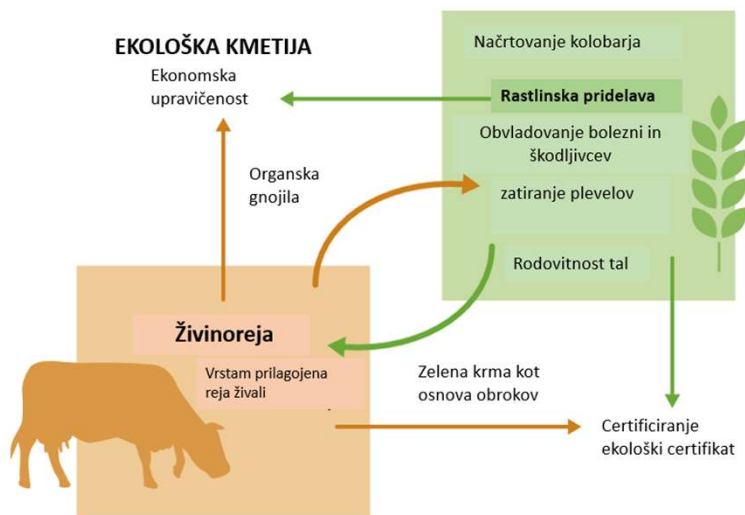
3

ZAKONODAJNE PODLAGE EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA

4

GLAVNI IZZIVI NA EKOLOŠKIH KMETIJAH

Prilagojeno po Organic farming. Basic principles and good practice | 2021 | FiBL (M. Robačar)

5

IFOAM principi (International Federation of Organic Agriculture Movements) www.ifoam.org

- 1. Zdravje** – ekološko kmetijstvo mora ohranjati in izboljševati zdravje tal, rastlin, živali, ljudi in celotnega planeta (izogibanje pesticidom, varovanje ekosistemov, ljudi, vseh organizmov,...);
- 2. Ekologija** - ekološko kmetijstvo mora temelji na živih ekoloških sistemih in krogotokih, dela z njimi in jih pomaga ohranjati (ponovna uporaba, recikliranje, prilagoditev lokalnim razmeram, raznolikost,...);

6

IFOAM principi (International Federation of Organic Agriculture Movements) www.ifoam.org

3. Skrb - ekološko kmetijstvo mora z viri in ljudmi upravljati previdno in odgovorno z namenom varovanja zdravja in dobrega počutja sedanjih in prihodnjih generacij in enako tudi okolja (načelo previdnosti, transparentnost, odgovorno do prihodnosti,...);

4. Pravičnost - ekološko kmetijstvo mora izgrajevati odnose, ki zagotavljajo pravičnost v povezavi s skupnim okoljem in življenjskimi priložnostmi (enakost, pravičnost, spoštovanje, zmanjševanje revščine, prehranska neodvisnost...).

7

IFOAM-ova definicija ekološkega kmetijstva

Ekološko kmetijstvo je pridelovalni sistem, ki ohranja zdravje tal, ekosistemov in ljudi.

Temelji na ekoloških procesih, biotski raznovrstnosti in ciklih prilagojenih lokalnim razmeram in ne na vnosu repromatiarov z različnimi učinki.

Ekološko kmetijstvo združuje tradicijo, inovacije in znanost z namenom koristiti skupnemu okolju, promovirati pravične odnose in kakovost življenja vseh vključenih.

8

Načini kmetijske pridelave

B
R
E
Z

Ekološko

demeter

ekološki

G
S
O

Integrirano

integrirani

Republika Slovenija
Ministrstvo za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano

Tradicionalno – konvencionalno (del brez uporabe v ekološkem kmetijstvu prepovedanih sredstev)

Z ali BREZ
GSO?

Intenzivno/industrijsko konvencionalno

9

Certificirano ekološko kmetijstvo obsega le manjši delež kmetijskih obdelovalnih površin (v Sloveniji okoli 11%).

Kljub vtisu, da so za globalno prehransko varnost najpomembnejše velike kmetije in multinacionalna prehranska podjetja, pa se po podatkih FAO (Organizacije za prehrano in kmetijstvo v okviru OZN) **preko 80% hrane dejansko pridelava na majhnih kmetijah** (<http://www.fao.org/3/a-i4040e.pdf>).

10

Osnovne prepovedi v ekološki pridelavi in reji živali

- Uporaba lahko topnih mineralnih gnojil
- Uporaba kemično sintetičnih sredstev za varstvo rastlin
- Uporaba razkuženega semena
- Hidroponska pridelava
- Uporaba sintetičnih dodatkov v krmilih
- Živalim neustrezna reja
- Uporaba gensko spremenjenih organizmov (GSO)
- Preventivno zdravljenje živali s kemoterapevtiki

11

Ekološka kmetija

- **Prepovedana uporaba sintetičnih pesticidov**

Za varstvo rastlin pred boleznimi in škodljivci se uporabljajo:

- Kolobar, združene setve
- Odporne sorte
- Koristni organizmi
- Biotehniška sredstva (lepljive plošče, vabe,...)
- Rastlinski izvlečki,...

12

Ekološka kmetija

- **Prepovedana uporaba lahkotopnih mineralnih gnojil**

Za gnojenje se uporabljajo:

- Kompost
- Živinska gnojila
- Kolobar z metuljnicami
- Rastline za zeleno gnojenje (detelje, oljna redkev,...)

13

Na ekološki kmetiji

NI		JE	
X	sintetičnih pesticidov	√	vzpostavljen širok in pester kolobar
X	razkuženih semen	√	pridelava odpornih vrst in sort
X	lahko topnih mineralnih gnojil	√	kompost osnova za gnojenje
X	gensko spremenjenih organizmov (GSO)	√	skrb za rodovitnost tal
X	rastlinskih rastnih regulatorjev	√	ohranjanje biološke pestrosti
X	preventivne rabe antibiotikov	√	omogočeno prosto gibanje živali
X	uporabe hormonov	√	zdravo delovno mesto
X	onesnaževanja tal, zraka in podtalnice	√	za 40% manj toplogrednih plinov
X	ionizirajočega sevanja pri predelavi ekoloških živil	√	nadzorovana in certificirana pridelava in predelava
X	živali zaprtih v kletkah brez izpusov	√	neodvisnot od dokupov izven kmetije
		√	pridelana varna in zdrava hrana najvišje notranje kakovosti

14

Način pridelave	Ekološka	Integrirana	Konvencionalna
Kolobar	Pester in čim širši kolobar je temelj ekološkega kmetijstva.	Obvezen kolobar – npr. vsaj 3 poljščine v petih letih.	Dopustno je pridelovanje iste rastline več let (monokulture).
Tla	Rodovitna tla z veliko živega sta so temelj ekološke pridelave rastlin, ki morajo imeti preko korenin neposreden stik s tlemi.	Dopustna je tudi hidroponska (breztalna) pridelava v zaprtem sistemu, kjer se vode zbirajo.	Breztalni sistemi pridelave so običajna praksa v pridelavi zelenjave.
Prehrana rastlin	Obogatitev tal z organsko snovjo, ki jo živi organizmi v tleh predelajo – posredno gnojenje.	Poleg organskih gnojil tudi lahko topna mineralna gnojila, a le na podlagi analiz tal.	Temelji na uporabi lahko topnih mineralnih gnojil. Analize tal niso obvezne.
Viri dušika	Setev metuljnic, ki s pomočjo bakterij dušik iz zraka simbiotsko vežejo, živinska gnojila,...	Prednostno živinska gnojila in naravni viri dušika, na podlagi analiz tudi mineralni dušik.	Uporaba lahko topnih mineralnih dušikovi gnojil, kjer je dušik sintetiziran iz dušika v zraku.
Seme in sadike	Iz ekološke pridelave, prepoved GSO, nerazkuženo, odporne sorte.	Ni omejitev, prednost odpornejše ali tolerantne sorte, prepoved GSO.	Ni omejitev.
Varstvo pred pleveli	Kolobar, zastiranje tal, mehansko in termično zatiranje.	Kolobar in nekateri herbicidi, 1x letno tudi mehanski ukrep.	Herbicidi.
Varstvo pred boleznimi	Kolobar, odporne in tolerantne sorte, preventivna sredstva za krepitev odpornosti rastlin, izjemoma v ekološki pridelavi dovoljene snovi npr. žveplo, baker, lecitin.	Preventivne metode in če je presežen prag škodljivosti tudi kemično sintetična FFS.	Ftofarmacevtska sredstva FFS (=pesticidi), ki se pogosto uporabljajo preventivno in tudi za »vsak slučaj«, se predozirajo....
Varstvo pred	Kolobar, odporne in tolerantne	Preventivne metode in če je	FFS, ki se pogosto uporabljajo

15

Ekološka pridelava jagod v visokem tunelu v primerjavi s konvencionalno – hidroponsko pridelavo jagod v rastlinjaku s stekleno kritino

2015/03/19

2010/05/07

16

Ohranjajo se avtohtone sorte kmetijskih rastlin

- Ajda – sorti: Siva, Darja

- Oljna buča – sorta: Slovenska golica

17

Način reje	Ekološka	Konvencionalna
Izbor pasem in izvor živali	Prednost pasme prilagojene lokalnim razmeram in ob nakupu iz ekološke reje.	Ni omejitev.
Namestitvev živali	Prepoved vezane reje in reje v kletkah. Omogočeno izpolnjevanje osnovnih etoloških potreb živali – gibanje na prostem, paša, brskanje, ritje,... Vsaj polovica hleva ne sme imeti rešetk, obvezen nastilj.	Reja perutnine v kletkah in vezana reja sta običajni praksi. Rešetkasta tla. Ukleščene svinje. Omejevanje gibanja v hlevih z malo prostora.
Krma	Ekološko pridelana, brez GSO, sintetičnih aminokislin, lastna/lokalna, vlaknine,...	GS krma iz drugih kontinentov, dodane sintetične aminokisliline, kemoterapevtiki, kostna, mesna moka za perutnino, prašiče
Zdravljenje	Skrb za odpornost živali, prepoved preventivnega zdravljenja in dodajanja hormonov, v čebelarstvo izključno uporaba kislin in eteričnih olj.	Preventivna uporaba kemično sintetičnih alopatskih veterinarskih zdravil in antibiotikov ter antiparazitikov, kokcidostatikov in hormonov je običajna praksa.
Posegi	Prepovedani posegi, ki bi lahko povzročili trpljenje – npr. odstranjevanje rogov, repov, prikrajševanje kljunov, rezanje kril maticam. Kastracija ob anesteziji. Prepovedan je embriotransfer.	Pogosti boleči posegi na živalih, ki se večinoma izvajajo zaradi problemov industrijske reje živali.

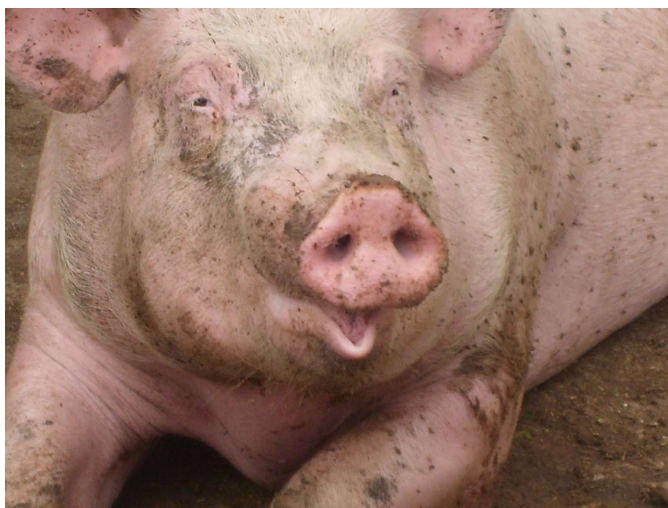
18

Prost dostop v izpust na prostem je temelj dobrega počutja živali v ekološki reji in je obvezen tudi za prašiče in perutnino

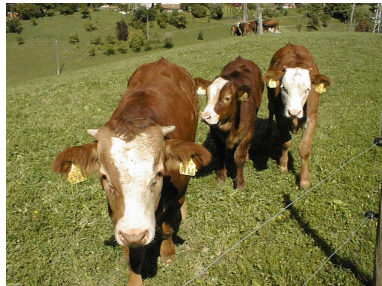
19

Živali se na ekoloških kmetijah dobro počutijo

20

... se pasejo in imajo možnost
prostega gibanja...

21

... so na prostem tudi pozimi

22

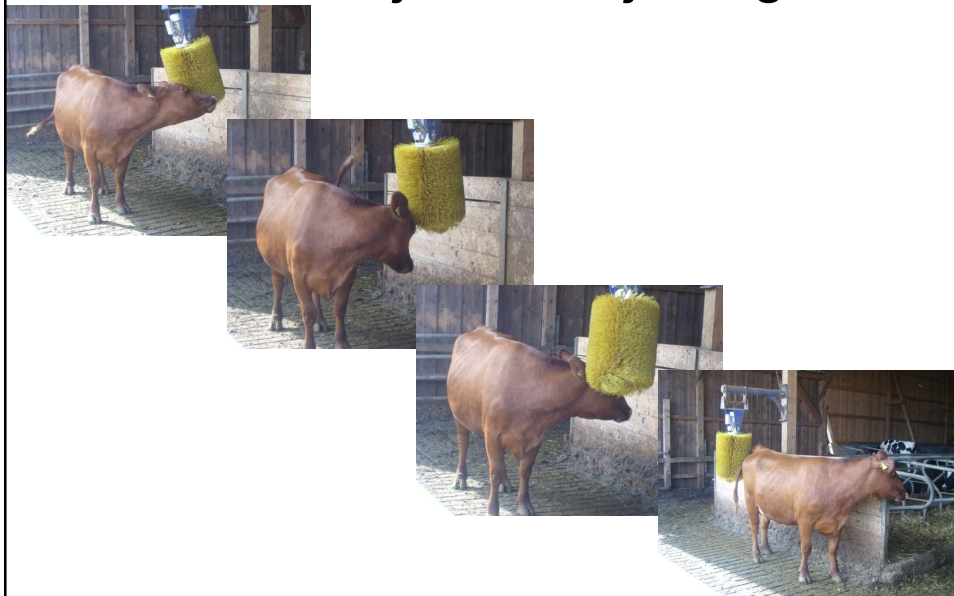

..tudi v hlevu se dobro počutijo...

23

...in skrbijo za svojo nego

24

Reja kur nesnic v kletkah je v ekološki reji prepovedana

• Ekološka reja

= **Konvencionalna reja**

Krma ne vsebuje GSO sestavin, je ekološko pridelana, ni preventivnega dajanja antibiotikov in drugih zdravil,...

25

Ohranjajo se avtohtone pasme domačih živali

26

Zakaj so ekološka živila najboljša? - delček rezultatov raziskav

Pregled rezultatov preko 170 raziskav na temo kakovost ekoloških v primerjavi z drugimi žvili (Velimirova in Mueller, 2003) – ekološka živila/pridelki imajo:

- Več vitamina C (jabolka, zelje, paradižnik)
- Več sekundarnih metabolitov,
- Manj težkih kovin in več mineralov,
- Večjo vsebnost suhe snovi,
- So bolj okusna,
- Manjše vsebnosti ostankov pesticidov,
- Ekološka žita imajo manj težkih kovin in manj mikotoksinov – izločkov gliv (DON vrednost),
- ekološka jajca imajo več karotena, lecitina, večjo maso rumenjaka.

Testne živali prednostno izberejo ekološko pridelano svežo krmo v primerjavi s konvencionalno (Woese in sod., 1997).

27

Trije vidiki trajnosti in definicija (po Brundland, 1987)

Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi pri tem ogrozili zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij.

28

“Output” ekološkega kmetijstva

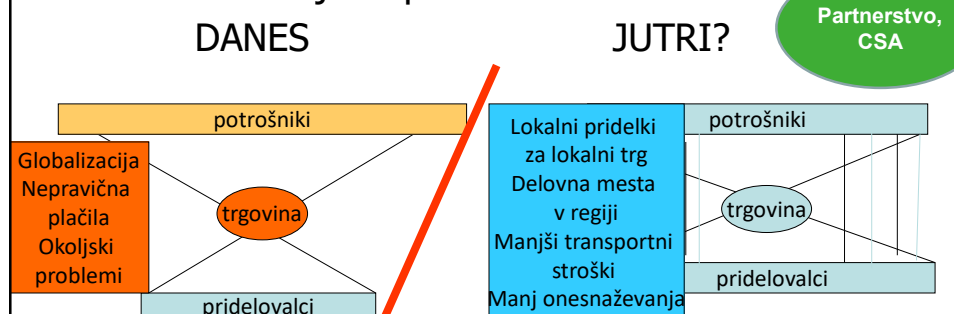
- Okusna in zdrava hrana najvišjega kakovostnega razreda
- Varovanje okolja (tla, vode, zrak)
- Ohranitev biotske raznovrstnosti
- Kratke preskrbne verige
- Zdrava in kakovostna delovna mesta

Ekološko kmetijstvo je edini resnično trajnostno naravnan kmetijski pridelovalni sistem.

29

Kljub tehnološkemu napredku v kmetijstvu in prehrambni industriji zadnjega pol stoletja...

- je svetovna prehranska varnost ogrožena,
- je vse več civilizacijskih bolezni v razvitem svetu,
- model industrijskega kmetijstva je pripeljal do številnih okoljskih problemov

30

KONVENCIONALNO / INDUSTRIJSKO / INTENZIVNO KMETIJSTVO

- Ni zagotovilo prehranske varnosti in stabilnosti v svetu
- Vse več prehranskih škandalov (BSE, dioksin, pesticidi, nitrati,...)
- Ima negativne okoljske posledice:
  - klima,
  - tla,
  - voda,
  - toplogredni plini,
  - biotska raznovrstnost,
  - živalim ni prijazno,
  - zdravje ljudi ogroženo

31

Kaj pa prehranska varnost na planetu ob rastoči populaciji?

- **Izgube hrane/pridelka od fiziološke zrelosti do potrošnika** (škodljivci v skladišču in na polu, izgube ob žetvi, neprimerna skladišča,...);
- **Vsako leto neposredno zavržena okoli 1/3** celotne količine pridelane hrane na svetu - 1,3 milijarde t/leto (FAO 2013);
- **Zavržki hrane** (v zahodnem svetu med 95 in 115 kg in v maj razvitem 6 do 11 kg/ prebivalca/letno);
- **70% svetovne pridelave žit porabi živinoreja**, del energija;
- **Prehranjenost (debelost)** prebivalcev razvitih držav zaradi večjega vnosa hrane kot jo porabijo!

32

Cilji ekološkega kmetijstva so:

- vzpostavitev trajnostnega upravljanja v kmetijstvu, ki:
  - spoštuje naravne cikle in ohranja ter izboljšuje kakovost tal in vode, zdravje rastlin in živali,
  - prispeva biološki raznovrstnosti,
  - odgovorno uporablja naravne vire (prst, vodo, organske snovi in zrak),
  - spoštuje standarde dobobiti živali in zadovoljuje vedenjske potrebe živali,
- pridelati pridelke oz. živila visoke kakovosti in ne zgolj dosegati visoke pridelke in priraste;
- pridelovati in predelovati s postopki, ki ne škodijo okolju, rastlinam, zdravju in dobremu počutju živali.

33

34

V EU zakonodaji

Definirani, zapisani so:

- cilji in splošna načela
- posebna načela za
  - kmetijsko pridelavo
  - predelavo hrane
  - predelavo krme

35

Ekološka pridelava je celotni sistem upravljanja kmetijskega gospodarstva in pridelave hrane, ki združuje:

- **najboljšo okoljsko prakso,**
- **visoko raven biotske raznovrstnosti,**
- **ohranjanje naravnih virov,**
- **uporabo visokih standardov dobrega počutja živali in način pridelave v skladu s preferencami nekaterih potrošnikov za proizvode, pridelane z uporabo naravnih snovi in postopkov.**

Postopek ekološke pridelave igra tako dvojno družbeno vlogo: po eni strani oskrbuje specifičen trg in s tem zadošča povpraševanju potrošnikov po ekoloških proizvodih, po drugi strani pa zagotavlja javne dobrine in s tem prispeva k varovanju okolja, dobremu počutju živali in razvoju podeželja.

36

Prijava v kontrolo ekološkega kmetovanja

Vsi ekološki pridelovalci oziroma predelovalci, ki želijo pridobiti finančno podporo iz ukrepa Ekološko kmetovanje, **morajo praviloma do konca vsakega koledarskega leta prijaviti oziroma obnoviti prijavo** v kontrolo ekološkega kmetovanja za naslednje leto, in sicer pri eni izmed pooblaščenih organizacij za kontrolo in certificiranje kmetijskih pridelkov ali živil. 5 - letna obveza izvajanja ukrepa.

SI – EKO – 001

SI – EKO – 002

SI – EKO – 003

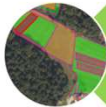
SI – EKO – 004

37

DOLOČANJE STATUSOV POVRŠINAM

Datum prijave KMG v kontrolo ekološkega kmetijstva

Datum novo pridobljenih površin

Datum uporabe nedovoljenih sredstev

TRAJANJE

Enoletne kulture 24 mesecev pred setvijo

Trajne kulture 36 mesecev pred pravilom pridelka

Možnost skrajšanja / podaljšanja vloge na MKGP

38

Kaj je ekološko živilo?

- če je bilo pridelano/predelano **brez uporabe GSO**
- živilo oziroma njegove sestavine **niso bile podvržene ionizirajočemu sevanju**;
- **živilo vsebuje najmanj 95%** sestavin kmetijskega izvora iz ekoloških kmetijskih pridelkov
- če je bila njegova **pridelava/predelava kontrolirana**;
- ga spremljajo **dokumenti** v skladu z Uredbo 834/2007(**CERTIFIKAT**).

PRAVILNO:
ekološko = biološko = (organsko)

ZAVAJANJE / ZLORABA:
domače, naravno, neškropljeno, ... **≠ ekološko**

39

Označevanje in deklaracija na predelanih ekoloških živilih

Moji keksi

Sestavine: orehi*, moka*, jajca*, kokosovo maslo, trsni sladkor*, sol

/* iz kontrolirane ekološke pridelave/

Neto količina: 200 g

Uporabno najmanj do: 5.5.2____

Proizvaja: Sladka Čokolada s.p.
2000 Maribor

Proizvedeno v Sloveniji.

Kontrolira:

Šifra ali ime
organizacije za kontrolo

**+ vsa splošna
zakonodaja za
označevanje
prepakiranih
živil!**

40

Ekološka pridelava je kontrolirana in certificirana

V Sloveniji so 4 kontrolne organizacije za ekološko kmetijstvo:

- **KON-CERT** Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu **(SI-EKO-001)**

- **IKC - INŠTITUT ZA KONTROLO IN CERTIFIKACIJO UM (SI-EKO-002)**

- **Bureau Veritas d.d. Ljubljana (SI-EKO-003)**

- **Tuv Sava Sud (SI-EKO-004)**

41

KONTROLA KMETIJ

Pregled:

- površin
  - hlevov
  - skladišč
  - **zapisov**
- kontrolno poročilo

Po kontroli sledi:

- pregled dokumentov
- certifikacija
- določitev certifikata zavrnitev izdaje certifikata, če so kršili pravila ekološkega kmetovanja

42

CERTIFIKACIJA

Certifikat = listina s katero pridelovalec /predelovalec/ distributer dokazuje ekološki status

- navedenih pridelkov/živil,
- obdobje veljavnosti (datum izdaje),
- CO, ki je kmetijo/predelovalni obrat kontroliral in certificiral

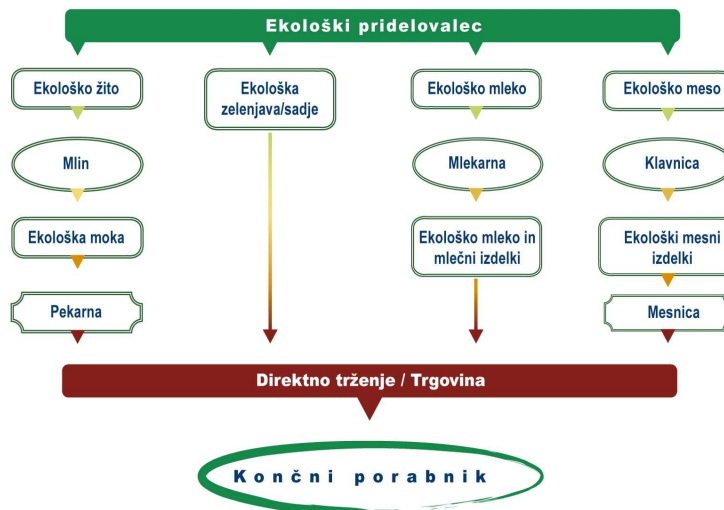
Kje lahko preverimo resničnost certifikata? Na spletu MKGP.

<https://webapl.mkgp.gov.si/bioWeb/informacije.php>

43

KONTROLA PREDELOVALNIH OBRATOV = CELOTNE VERIGE OD KMETIJE DO POTROŠNIKA

44

Kako je označeno?

PREDPISANI ZNAKI

- evropski

- slovenski

ekološki

KONTROLA

DODATNI STANDARDI

- Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije – BIODAR

- Mednarodni standard za biodinamično kmetovanje

45

V okviru ekološkega kmetijstva najdemo različne načine/smeri/posebnosti ekološke pridelave – npr.:

- Biodinamična pridelava
- Permakultura
- Miroljubno kmetijstvo
- Standardi različnih združenj

BIODAR je kolektivna blagovna znamka za ekološke pridelke ekoloških kmetij članov **Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije**

46

Na policah specializiranih in bolje založenih običajnih trgovin z živili

49

Okoljski vplivi naših dejanj so globalni!

NUJNO:
ZAVEDANJE O PODNEBNIH SPREMEMBAH
IZVAJANJE AKTIVNOSTI ZA ZMANJŠANJE

50